

van grauwbrown tot vrijwel helemaal zwart, maar steeds zijn aan de achterpoten de verzamelborstels te herkennen aan hun meer roodbruine kleur. Als die verzamelborstels beladen zijn met stuifmeel is duidelijk te zien, dat dit rondom de hele poot zit op de scheen en de metatars (eerste voetlid) en door het tussenzittende gewricht in tweeën wordt gedeeld. Deze bijen hebben buitengewoon lange tongen waaraan haarborstels zitten, waardoor ze in staat zijn zowel diepliggende nectar als stuifmeel uit bloemen te halen. Zo rond de tijd dat de paarse dovenetel bloeit beginnen ze met het maken van nesten. Ze vliegen op vele soorten bloemen waaronder appel en peer, kruipend zenegroen, sleutelbloemen en vooral witte en gevlekte dovenetel. De aanwezigheid van drachtplanten binnen enkele honderden meters van een geschikte nestplaats is levensvoorwaardelijk voor de *Anthophora plumipes*.

Nestbouw

De eisen die de gewone sachembij stelt aan haar nestplaats vormen de voornaamste beperking van hun verspreiding. De bijen zijn in vrijwel het hele land aan te treffen, maar zijn sterk afhankelijk van de aanwezigheid van lemige steilwanden in rivieroever, groeves of holle wegen. Ook kale delen van steile dijken worden wel gebruikt. Oude muren met kalkspecie bieden in steden hier en daar nog goede nestmogelijkheden. Stapelmuurtjes met leem ertussen kunnen ook goed dienst doen. Als de gelegenheid gunstig is, kunnen vele bijen op dezelfde plek hun

holen graven, zodat een steilwand helemaal doorzeefd lijkt met gaten van ongeveer 1 cm doorsnee. De gangen zijn meestal maar enkele centimeters diep (tot maximaal 10) en worden met de kaken gemaakt. Er worden enkele korte zijgangen naar beneden uitgegraven. Daarin worden broedcellen gefabriceerd van bevochtigde leem. Ze worden glad afgewerkt met een wasachtige laag, die uit achterlijfsklieren wordt verkregen. De cellen zijn enigszins langwerpig met wanden van ongeveer 2 mm dik. Aanvankelijk wordt een dikke brij van nectar en pollen onderin aangebracht. Daarop komt een laag die vrijwel helemaal uit nectar bestaat. In deze dunne stroop wordt het ei gelegd, zodat de larve letterlijk in het voedsel zwemt. De dieren verpoppen al snel en overwinteren volwassen in hun cel. Gemeld wordt dat deze sachembijen ook fopnestjes aanleggen om hun broedparasieten af te leiden.

Broedparasieten

Op plaatsen waar veel bijen bij elkaar nestelen kun je de bruine rouwbij *Melecta albifrons* aantreffen. Deze trage koekoeksbij brengt haar dagen door met wachten tot er een goede gelegenheid komt om een ei in het nest van de gewone sachembij te leggen, zonder dat het wordt bemerkt. De larve die hier uitkomt doodt de larve van de sachembij en eet de voedselvoorraad op.

bijen CURSIEF neijid

Rik Oldeven
Schotman

Op mijn inmiddels 63-jarig levenstoneel deden zich twee Schotmannen voor. De eerste betrof een luitenant-kolonel over wie onder ons dienstplichtigen (1960) het gevleugelde woord ging: 'Liever een schot in de lucht man, dan de lucht van Schotman'.

De tweede Schotman trok daarom meteen mijn aandacht: Johan W. Schotman, schrijver van *Handboek der moderne Bijenteelt*, vrij bewerkt naar E.B. Wedmore, 1942, 1e druk, herzien in 1947 en daarna ongewijzigd herdrukt tot in het jaar van mijn uitgave: 1983, 5e druk.

'De bijenbijbel', vertrouwde een oude imker mij toe op de Veenendaalse Zwermmarkt in 1997. Ik stond op het punt er f 75,- voor neer te tellen. 'Laat maar' zei hij, 'je kunt de mijne hebben'. Ik heb hem ook gehad en heb hem nog. Hij had hoofdstuk XIV (Zwermen en zwermverhinderings) voorzien van een uitroepeteken. Het is inderdaad een opmerkelijk hoofdstuk. In 'Imkers Encyclopedie' las ik later dat deze Johan Schotman (1892 (Hoogeveen) - 1976 (Zwolle)) een opmerkelijke persoonlijkheid was: hij was arts (in China), vertaler, dichter, wijsgeer en imker. Wat ik zeggen wil: lees dat hoofdstuk XIV eens. In ieder geval vanaf paragraaf 1182 t/m paragraaf 1224. Je kunt er vandaag de dag anders over denken, maar zonder deze Schotman zou dat mijns inziens niet mogelijk geweest zijn.